

Fale Alea 'o Tonga

KO E MINITI 'O E

FEME'A'AKI

'A E HOU'EIKI

MĒMIPA

'O E

FALE ALEA 'O TONGA

FIKA	42
'Aho	Pulelulu, 21 'Okatopa 2020

Fai 'i Nuku'alofa

HOU'EIKI MĒMIPA 'O E FALE ALEA

'Eiki Sea Fale Alea

Lord Fakafanua

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 2, Vahefonua Ha'apai

Hou'eiki Minisitā Kapineti

'Eiki Palēmia

Dr. Pōhiva Tu'i'onetoa

'Eiki Tokoni Palēmia, Lao & Pilisone

Hon. Vuna Fa'otusia

'Eiki Minisitā Fonua, Ngaahi Koloa Fakaenatula

Lord Ma'afu Tukui'aulahi

'Eiki Minisitā Pa'anga & Palani Fakafofonga & Kasitomu mo e
Tānaki Pa'anga Hu Mai

Hon. Tevita Lavemaau

'Eiki Minisitā Fēfakatau'aki, Konisiuma, Fakatupu Koloa,

'Ilo Fo'ou & Ngāue 'a e Kakai

Sāmiu Vaipulu

'Eiki Minisitā Polisi & Tāmate Afi

Lord Nuku

'Eiki Minisitā Toutai & Ngoue

Lord Tu'ilakepa

'Eiki Minisitā ki he 'Atakai, Fakamatala 'Ea, Ma'u'anga Ivi &
Ma'u'anga Fakamatala

Poasi Matae Tei

'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi & Takimamata

'Akosita Lavulavu

'Eiki Minisitā Mo'ui

Palōfesa 'Amelia

Tu'ipulotu

'Eiki Minisitā Ako & Ako Ngāue

Siaosi Sovaleni

'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofofonga

Vātau Hui

Hou'eiki Fakafofonga Nōpele

Lord Tu'ivakanō

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 1

Tongatapu.

Lord Vaha'i

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 3

Tongatapu

Lord Tu'i'āfitu

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 2 Vava'u.

Lord Tu'iha'angana

'Eiki Fakafofonga Nōpele Fika 1 Ha'apai

Lord Fusitu'a

'Eiki Fakafofonga Nōpele Ongō Niua

Kau Fakafofonga Kakai

Fakafofonga Kakai 1, Tongatapu

Siaosi Pōhiva

Fakafofonga Kakai 2, Tongatapu

Semisi Sika

Fakafofonga Kakai 4, Tongatapu

Mateni Tapueluelu

Fakafofonga Kakai 5, Tongatapu

Losaline Ma'asi

Fakafofonga Kakai 8, Tongatapu

Semisi Fakahau

Fakafofonga Kakai 9, Tongatapu

Penisimani Fifita

Fakafofonga Kakai 12, Ha'apai

Mo'ale Finau

Fakafofonga Kakai 13, Ha'apai

Veivosa Taka

Fakafofonga Kakai 14, Vava'u

Dr. Saia Piukala

FALE ALEA ‘O TONGA
‘ASENITA FAKAANGAANGA FIKA 42/2020
FAKATAHA ‘A E FALE ALEA ‘O TONGA

*‘Aho: Tusite 20 ‘o ‘Okatopa,
2020 Taimi: 10.00 am*

Fika 01	:	Lotu
Fika 02	:	Ui ‘o e Hou’eiki Memipa
Fika 03	:	Me’a ‘a e ‘Eiki Sea
Fika 04	:	LIPOOTI KOMITI: 4.1 Lipooti Fika 7/2020 ‘a e Komiti Tu‘uma‘u ki he Lao: Fekau‘aki mo e Lao Fakaangaanga Fika 32/2020 <i>Lao Fakaangaanga (Fakatonutonu) ki Hono Pule‘i ‘o e Ngaahi Faito‘o Ta‘efakalao 2020</i>
Fika 05	:	Ngaahi Me’a Makehe
Fika 06	:	Kelesi

Fakahokohoko e peesi

Fale Alea ‘o Tonga.....	6
Lotu	6
Ui ‘a e Fale	6
Poaki.....	6
Me’a ‘Eiki Sea.....	6
Tohi mei he Palēmia kole ke alea’i ko e Lao Fakavavevave fika 33-37.....	7
Lao Fakaangaanga fika 33/2020	8
Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 33/2020	9
Pāloti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 33/2020	10
Lao Fakaangaanga fika 34/2020	10
Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 34/2020	11
Pāloti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 34/2020.....	12
Lao Fakaangaanga fika 25/2020	12
Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 35/2020	12
Pāloti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 35/2020.....	14
Lao Fakaangaanga fika 36/2020	14
Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 36/2020	14
Pāloti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 36/2020.....	16
Lao Fakaangaanga fika 37/2020	16
Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 37/2020	16
Pāloti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 37/2020.....	18
Tokanga ke fakalelei founga fakahū mai Pule’anga nau Lao Fakavavevave ki Fale Alea..	18
Fiefia he laumālie ‘o e ngāue fakataha hā mai he ngāue Fale Alea	19
Kelesi.....	19

Fale Alea ‘o Tonga

Aho: Tusite, 21 ‘Okatopa 2020

Taimi: 1010-1015 pongipongi

Sātinī Le’o: Me’a mai ‘Eiki Sea e Fale Alea.

(Pea na’e me’a hake leva ‘a e ‘Eiki Sea ‘o e Fale Alea, Lord Fakafanua ki hono me’a’anga)

Eiki Sea: Mālō ho’omou laumālie Hou’eiki. Kole atu ke mou hiva mai e Lotu e ‘Eiki.

Lotu

(Pea na’e hiva’i kotoa ‘e he Hou’eiki Mēmipa ‘a e Lotu ‘a e ‘Eiki)

Eiki Sea: Kole atu ki he Kalake ke ui e Hou’eiki Mēmipa.

Ui ‘a e Fale

Kalake Tēpile: Tapu mo e ‘Eiki Sea ‘o e Fale Alea. Tapu mo e ‘Eiki Palēmīa, Hou’eiki Minisitā ‘o e Kapinēti. Tapu mo e Hou’eiki Fakafofonga ‘o e Hou’eiki Nōpele ‘a ‘Ene ‘Afio pea tapu mo e Hou’eiki Fakafofonga ‘o e Kakai kae ‘atā ke fakahoko e ui ‘o e Falé ki he ‘aho ni, ‘aho Pulelulu 21 ‘Okatopa 2020. ...

(Taliui)

<009>

Taimi: 1015-1020

... (Hoko atu e Taliui) ...

Kalake Tēpile: Sea kole ke u toe fakaongo mu’a. ‘Eiki Minisitā Ngoue, Me’atokoni, Ngaahi Vao’akau mo e Toutai. ‘Eiki Sea ngata’anga ē taliuí.

Poaki

Ko e poaki ‘oku kei, hoko atu e poaki e ‘Eiki Tokoni Palēmīa, poaki mai mo e ‘Eiki Minisitā ‘o e MEIDECC, poaki me’a tōmui mai e ‘Eiki Minisitā Ako, hoko atu e poaki ‘a ‘Eiki Nōpele Vaha’i mo e ‘Eiki Nōpele Fusitu’a. Poaki tengetange Semisi Sika, poaki me’a tōmui mai ‘a Mateni Tapueluelu pea ‘oku poaki pea mo Veivosā Taka. ‘Eiki Mēmipa ‘oku ‘ikai ke tali hono uí ‘oku ‘i ai tuí ‘oku ne me’a tōmui mai pē mālō ‘Eiki Sea.

Me’a ‘Eiki Sea

Eiki Sea: Fakatapu ki he ‘Afio ‘a e Ta’ehāmai ‘i hotau lotolotonga. Tapu pea mo e ‘ene ‘Afio Tama Tu’i Tupou VI. Tapu pea mo e Ta’ahine Kuini Nanasipau’u, tapu atu ki he Tama Pilinisi Kalauni kae ‘uma’ā ‘a e Fale ‘a Ha’a Moheofo. Tapu atu ‘Eiki Palēmīa, tapu atu ki he Hou’eiki

Minisitā, tapu pea mo e ‘Eiki Fakafofonga ‘o e kau Nōpele. Tapu atu ki he Hou’eiki Fakafofonga ‘o e Kakai. Mālō ho’omou laumālie lelei he pongipongi ni Hou’eiki.

Hangē pē ko e me’a ‘oku mou, na’a mou me’a ki ai ‘aneafi na’e fakaafe’i atu au ki he ‘Aho Fakamāmani Lahi ‘a e Setisitiká pea ko u fakamālō atu ki he ‘Eiki Minisitā ‘oku ‘i ai e potungāue ko ení koe’uhí ko e mahu’inga ‘a e Setisitika ke ma’u ha ngaahi fakamatala falala’anga mahino mo pau ke makatu’unga ai ‘a e ngaahi palani ngāue mo e fakahoko fatongia ‘a e Pule’anga pea pehē foki ki he ngaahi pisinisi taautaha. Ko ia ko u fakamālō atu ki he lava lelei hono faka’ilonga’i e ‘aho fakamāmani lahi ko eni kau atu ki ai ‘a Tonga pea mo e Pule’anga Fakatahataha ko eni ‘a Māmani UN.

Hou’eiki ‘i he pongipongi ni mou me’a hifo pē ki he’etau ‘asenitá ko e ngaahi Lao Fakaangaanga ‘eni ‘e 5 kuo fakahū mai mei he Pule’anga ‘a ia ko e Lao Fakaangaanga Fika 33, 34, 35, 36, 37 ‘o e 2020 kae kimu’a pea tau hoko atu ki hono lau ‘uluaki e ngaahi lao ko eni kole atu ki he kalake ke ne kātaki ‘o lau mai ‘a e tohi mei he ‘Eiki Palēmia.

Tohi mei he Palēmia kole ke alea’i ko e Lao Fakavavevave fika 33-37

Kalake Tēpile: Tapu mo e ‘Eiki Sea ‘o e Fale Alea, ‘Eiki Palēmia mo e Hou’eiki Mēmipa Kakato ‘o e Falé kae 'atā ke lau atu e tohi mei he ‘Eiki Palēmia.

‘Ulu’i tohi ko ia ‘o e Ofisi ‘o e ‘Eiki Palēmia

‘Aho 20 ‘o ‘Okatopa 2020

Lord Fakafanua

‘Eiki Sea ‘o e Fale Alea

Fale Alea ‘o Tonga

NUKU’ALOFa.

‘Eiki Sea,

Taumu’a: Ngaahi Lao Fakaangaanga ‘e 5 ‘oku ou fakahā ko e me’a fakavavevave ke alea’i ...

<009>

Taimi: 1020-1025

Kalake Tēpile: ... ‘e he Fale Alea.

‘Oku ou faka’apa’apa mo fakahā ‘i he tohi ni ‘a ‘eku kole ki he Feitu’una ke laumālie lelei pē mu’a ‘o lau ange ‘a e fo’i Lao Fakaangaanga ‘e 5 kuo fakahū atu ni.

- 1) Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo, 2020.
- 2) Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fonó 2020,
- 3) Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he ngaahi ‘Uhinga’i Lea 2020,
- 4) Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi, 2020,
- 5) Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakalelei ‘o e Kau Faihia 2020.

Ko e ngaahi Lao Fakavavevave ‘o fakatatau pea mo e Tu’utu’uni kupu 33 konga (a) ‘i he ngaahi ‘uhinga ko ‘eni:

1. Ko hono fakamā’opo’opo ‘o e ngaahi fakahoko fatongia ‘a e Pule’angá ki he ngaahi fiema’u ‘a e ngaahi kolo mo e kakai ‘o e fonua, pea ke hu’ufataha atu pē ‘a e fakahoko tu’utu’uni ni mei he tangata’eiki Palēmia. Pea ‘e toe lelei ange ai ‘a e fakahoko fatongia ‘a e Pule’angá ki he ngaahi fiema’u ‘a e kakai, ngaahi kolo, ngaahi vāhenga mo e ngaahi vahefonua.
2. Ko hono ta’ofi mo fakasi’isi’i ‘o e faihia ‘i hono tuku atu ta’efakamafai ‘a e tohi fakamo’oni lekooti polisi ‘o ha taha ‘a ia kuo foaki ki ai ‘i he Tefito’i Lao.
3. Ko hono toe fakalōloa ‘o e vaha’a taimi ‘oku ala fakahoko ai ha tangi ‘a ia ‘oku faka’atā ‘i he lao ke fakahoko ai ha tangi ki he Fakamaau’anga Lahi koe’uhí ko e tu’utu’uni, tautea pē tu’utu’uni ‘e he Fakamaau Polisi. ‘Oku mātu’aki mahu’inga ‘eni ki he ‘api polisi ‘o e ngaahi vahefonua ‘Eua, Ha’apai, Vava’u mo e ongo Niua koe’uhí ko e ngaahi faile ‘a e kau polisi mo e ngaahi tu’utu’uni ‘oku fakafolau tonu atu mei Tongatapu ni.
4. Ko hono to’o ‘o e tautea pa’anga ‘o ‘oua toe laka hake ‘i he pa’anga ‘e \$10 ‘oku hilifaki ‘i he ngaahi tu’utu’uni mo e ngaahi tu’utu’uni pea ke tuku ‘atā pē.

Fakatauange pē te ke laumālie lelei ki ai.

Faka’apa’apa atu,
Hon. Rev. Dr. Pohiva Tu’i’onetoa, (fakamo’oni)
Palēmia ‘o Tonga.

Kalake Tēpile: Mālō ‘Eiki Sea.

‘Eiki Sea: Mālō Hou’eiki ‘oku mou mea’i pē ‘a ‘etau tu’utu’uni ko e tohi eni ia kuo fakapapau’i mai ‘e he ‘Eiki Palēmia mo ‘ene ngaahi ‘uhinga ‘oku fakavavevave’i e ngaahi lao ko eni ‘oku fakahū mai.

Lao Fakaangaanga fika 33/2020

‘I he’ene pehē ‘oku ou kole atu ki he kalake tau lau ‘uluaki, Lao Fakaangaanga Fika 33/2020, Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo 2020.

Kalake Tēpile:

**LAO FAKAANGAANGA FAKATONUTONU KI HE KAU
‘OFISA FAKAVAHEFONUA MO E KAU ‘OFISAKOLO 2020.**

**KO E LAO FAKAANGAANGA KI HA LAO KE FAKATONUTONU ‘A E
LAO KI HE KAU ‘OFISA FAKAVAHEFONUA MO E KAU ‘OFISAKOLO, VAHE 43.**

‘OKU TU’UTU’UNI ‘e he Tu’í mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Fakataha Alea ‘a e Pule’anga ‘o pehē:

1. HINGOA NOUNOU MO E ‘UHINGA’I LEA.

- 1) ‘E ui ‘a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo 2020.

Eiki Sea: ‘Eiki Minisitā.

Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 33/2020

Eiki Minisitā Lao Le’ole’o: Tapu mo e Feitu’una Sea kae ‘uma’ā e ‘Eiki Palēmia mo e Hou’eiki Mēmipa e Fale. ‘Eiki Sea ko e lao ko eni fika 33, ‘oku ‘uhinga ia ‘Eiki Sea ke fakafoki mai ‘a e ‘ofisakolo mo e ‘ofisa fakavahefonua ki he malumalu ko ē ‘o e ‘Eiki Palēmia, mei he Potungāue Fakalotofonua. Ko hono ‘uhingá pē ‘e ‘Eiki Sea ‘oku fiema’u ke faingofua ange ‘a e fengāue’aki he ko e taimi ni lolotonga ‘i he ‘Eiki Palēmia e ongo Kōvana, kae ‘uma’ā ‘a e kau Fakaafonga Pule’angá. ‘I he taimi lahi kuo fai ai e ngaahi tu’utu’uni ‘o e kau Kōvana pē ko e Fakaafonga Pule’angá ‘oku ‘ikai ke fai ha fetaulaki ia, ‘a ia ko e faka’amú ke ‘omai kātōa ke tuku fakataha ‘i ha feitu’u ‘e taha, pea faingofua ange ‘a e fakahoko fatongia. Mālō ‘Eiki Sea.

Eiki Sea: Kole atu ki he kalake ke tau pāloti. Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau ‘uluaki e Lao Fakaangaanga Fika 33/2020, fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Eiki Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaosi Pohiva, Losaline Ma’asi, Semisi Taelangi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Minisitā Fonua, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, ‘Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele ...

<005>

Taimi: 1025-1030

Kalake Tēpile: ... Tu’i’āfitu, loto ki ai ‘a e toko 17.

Eiki Sea: Ko ia ‘oku ‘ikai loto ki hono lau ‘uluaki e Lao Fakaangaanga fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Ikai ha fakahā loto pehē ‘Eiki Sea.

Eiki Sea: Lau tu’o ua.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo 2020.

Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu ‘a e Lao ki he Kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo vahe 43.

‘Oku tu’utu’uni ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Fakataha Alea ‘o e Pule’anga ‘o pehē.

Kupu 1. Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea

- (1) ‘E ui ‘a e lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo 2020.

Eiki Sea: Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau tu’o ua ‘o e Lao Fakaangaanga kātaki fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Eiki Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaosi Pohiva, Losaline Ma’asi, Semisi Tauelangi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Minisitā Fonua, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, ‘Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu. Loto kotoa ki ai e Hou’eiki e Fale ni ko e toko 17.

‘Eiki Sea: Mālō Hou’eiki kole atu ki he Kalake ke tau lau tu’o tolu.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo 2020.

Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu ‘a e Lao ki he Kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo vahe 43.

‘Oku tu’utu’uni ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Fakataha Alea ‘o e Pule’anga ‘o pehē.

Kupu 1. Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea

- (1) ‘E ui ‘a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo 2020.

Pālōti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 33/2020

‘Eiki Sea: Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau tu’o tolu Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he kau ‘Ofisa Fakavahefonua mo e kau ‘Ofisakolo fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaosi Pohiva, Losaline Ma’asi, Semisi Tauelangi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Minisitā Fonua, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Minisitā Polisi, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu. Loto kotoa ki ai toko 17.

‘Eiki Sea: ‘Eiki Minisitā Lao.

‘Eiki Minisitā Lao Le’ole’o: Mālō ‘aupito ‘Eiki Sea ‘oatu ai pē ‘a e fakamālō ki he Feitu’una kae ‘uma’ā e Hou’eiki Mēmipa e Fale ‘i hono tali ‘o e lao ko eni ko e feinga pē ke fakamā’opo’opo ‘etau ngāue ‘Eiki Sea mālō ‘aupito.

Lao Fakaangaanga fika 34/2020

‘Eiki Sea: Mālō Hou’eiki tau hoko atu ki he fika 4.2 ‘etau ‘asenita. Lao Fakaangaanga Fika 34/2020. Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono 2020.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono 2020.

Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu ‘a e Lao ki he Ngaahi Fono vahe 50.

‘Oku Tu’utu’uni ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Fakataha Alea ‘o e Pule’anga ‘o pehē

Kupu 1. Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea.

(1) ‘E ui ‘a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono 2020.

‘Eiki Sea: ‘Eiki Minisitā Lao.

Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 34/2020

‘Eiki Minisitā Lao Le’ole’o: Tapu mo e Sea kae ‘uma’ā ‘a e ‘Eiki Palēmia mo e Hou’eiki ‘o e Fale. ‘Eiki Sea ko e ki’i fakatonutonu ko eni ko e ‘uhinga pē ke to’o ‘a e Minisitā ki he Fakalotofonua mei he ngaahi fono kae ‘alu kotoa pē ki he ‘Ofisi ‘o e ‘Eiki Palēmia hangē pē ko e Lao Fika 33 ko ia ne ‘osi tali ‘Eiki Sea pea ‘oku ou fokotu’u atu mālō Sea.

‘Eiki Sea: Hou’eiki na’e ‘osi lau ‘uluaki e Lao Fakaangaanga ko eni kole atu ke tau pālōti. Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau ‘uluaki ‘o e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Eiki Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaosi Pohiva, Losaline Ma’asi, Semisi Taulangi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Minisitā Fonua, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, ‘Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu. Loto kotoa ki ai e Hou’eiki ko eni ko e toko 17.

‘Eiki Sea: Lau tu’o 2.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono 2020. ...

<007>

Taimi: 1030-1035

Kalake Tēpile : ... Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu 'a e Lao ki he Ngaahi Fono Vahe 50.

‘OKU TU’UTU’UNI ‘E HE TU’I mo e Fale Alea 'o Tongá 'i he fakataha alea 'o e Pule'angá 'o pehē:

Kupu 1 – Hingoa Nounou mo e 'UHINGA'i Lea. Kupu si'i (1) 'E ui 'a e Laó ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono, 2020.

‘Eiki Sea : Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau tu'o 2 e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fonó fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile : Sea 'oku loto ki ai 'a Siaosi Pohiva, Losaline Ma'asi, Semisi Taulangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā Ngāue Lalahi & Takimamata, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā

Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō. Loto kotoa ki ai e Hou'eiki tōko 17 eni 'Eiki Sea.

'Eiki Sea : Lau tu'o 3.

Kalake Tēpile : Ko e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono 2020. Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu 'a e Lao ki he Ngaahi Fono Vahe 50. 'OKU TU'UTU'UNI 'E HE TU'I mo e Fale Alea 'o Tongá 'i he fakataha alea 'o e Pule'angá 'o pehē:

Kupu 1 – Hingoa Nounou mo e 'Uhinga'i Lea. Kupu si'i (1) 'E ui 'a e Laó ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Ngaahi Fono, 2020.

Pāloti'i 'o tali lau tu'o 3 Lao Fakaangaanga fika 34/2020

'Eiki Sea : Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau tu'o 3 Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi Fonó fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile : 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siasia Pohiva, Losaline Ma'asi, Semisi Taelangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā Ngāue Lalahi & Takimamata, 'Eiki Minisitā Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu. Loto kotoa ki ai 'a e tōko 17 'Eiki Sea.

'Eiki Sea : Me'a mai 'Eiki Minisitā.

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o : Tapu mo e Feitu'una 'Eiki Sea mo e 'Eiki Palēmiá kae 'uma'ā 'a e Hou'eiki Mēmipa e Falé. 'Oatu ai pē 'a e fakamālō 'Eiki Sea 'i hono tali 'o e lao ko ení ke hoko ko 'etau lao ki he'etau ngāué. Mālō 'Eiki Sea.

Lao Fakaangaanga fika 25/2020

'Eiki Sea : Mālō Hou'eiki 'oku tau hoko atu ki he fika 4.3 tau 'asenitā Lao Fakaangaanga Fika 35/2020 Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakalelei'i 'o e Kau Faihia. 'Eiki Minisitā Lao.

Fakama'ala'ala he Lao Fakaangaanga fika 35/2020

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o: 'Eiki Sea tapu mo e Feitu'una 'Eiki Sea, ko e lao ko ení 'oku fekau'aki ia mo e me'a ko ia e *spent conviction* 'a ia 'oku lahi pē hono ngāue'aki ia he taimí ni. Ko e ma'u ko ē 'o tali 'a e *spent conviction*, 'oku kei 'asi pē ai 'a e lekooti ia, ka ko hono fongá ke 'ave ia ki he kau polisi' pea 'e fakapipiki ia, pea 'e 'omai leva e polisi lekooti 'oku 'ata'atā. Pea hanga leva 'e he fakatonutonu ko ení 'o talamai kuo pau ko hono tōki 'oatu ha lekooti 'o ha taha ki ha fakamatala, kuo pau ke fakamafai, pea ka 'ikai 'e hoko ia ko e hia, ko hono tuku atu 'a e, ka 'oku 'i ai pē ngaahi hia ia 'Eiki Sea 'oku 'ikai ke kau ia 'i he *spent conviction* ko ení. Ko e ngaahi hia pē 'oku tu'utu'uni 'e he laó 'e lavá, 'oku 'uhinga ki ai 'a e lao ko ení 'Eiki Sea. Mālō fokotu'u atu.

'Eiki Sea : Lau 'uluaki.

Kalake Tēpile : Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ke Fakalelei'i 'o e Kau Faihia, 2020. Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu 'a e Lao ki he Fakalelei 'o e Kau Faihia, 2013.

'OKU TU'UTU'UNI 'E HE TU'I mo e Fale Alea 'o Tongá 'i he fakataha alea 'o e Pule'anga 'o pehē:

Kupu 1. Hingoa Nounou & 'Uhinga'i Lea. Kupu si'i (1) 'E ui 'a e Laó ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Fakalelei 'o e kau Faihia, 2020.

'Eiki Sea : Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau 'uluaki 'o e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakalelei'i 'o e kau Faihiá fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile : 'Eiki Sea, 'oku loto ki ai 'a Siaosi Pohiva, Losaline Ma'asi, Semisi Taelangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi & Takimamatá, 'Eiki Minisitā Fonuá, 'Eiki Palēmiá, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu. 'Oku loto kotoa ...

<008>

Taimi: 1035-1040

Kalake Tēpile: ... ki ai e Hou'eiki ko e toko 17.

'Eiki Sea: Lau tu'o ua.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakalelei 'o e Kau Faihia 2020.

Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu 'a e Lao ke Fakalelei 'o e Kau Faihia 2013.

'Oku tu'utu'uni 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he fakataha alea 'o e Pule'anga 'o pehē:

Kupu 1 Hingoa Nounou mo e 'Uhinga'i Lea. Kupu si'i (1) 'E ui 'a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Fakalelei'i 'o e kau Faihiá 2020.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau tu'o 2 'a e Lao Fakaangaanga Fika 35/2020 fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siaosi Pohiva, Losaline Ma'asi, Semisi Taelangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā 'o e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, 'Eiki Minisitā Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu. Loto kotoa ki ai e Hou'eiki toko 17.

'Eiki Sea: Lau tu'o tolu.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakalelei ‘o e Kau Faihia 2020.

Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu ‘a e Lao ki he Fakalelei ‘o e Kau Faihia 2013.

‘Oku tu’utu’uni ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he fakataha alea ‘o e Pule’anga ‘o pehē:

Kupu 1 Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea. Kupu si’i (1) ‘E ui ‘a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Fakalelei ‘o e kau Faihiá 2020.

Pāloti’i ‘o tali lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga fika 35/2020

‘Eiki Sea: Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau tu’o tolu ‘a e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakalelei ‘o e Kau Faihia fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Eiki Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaso Pohiva, Losaline Ma’asi, Semisi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā ‘o e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, ‘Eiki Minisitā Fonua, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Minisitā Polisi, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu. Loto kotoa ki ai e Hou’eiki toko 17.

‘Eiki Sea: Mālō Hou’eiki me’a mai e ‘Eiki Minisitā Lao.

‘Eiki Minisitā Lao Le’ole’o: Sea tapu mo e Feitu’una mo e ‘Eiki Palēmia mo e Hou’eiki Mēmipa ‘o e Fale ‘Eiki Sea. Ko u fakamālō atu ‘i hono tali ‘a e ‘ū lao ko eni. Kuo fuoloa mai pē hono, ‘a e ki’i vakai ki ai e feinga ‘a e Pule’anga ke fakalelei’i e me’a ko eni pea ko eni ‘oku lava ‘Eiki Sea mālō ‘aupito.

Lao Fakaangaanga fika 36/2020

‘Eiki Sea: Hou’eiki tau hoko atu ki he Lao Fika 36/2020 Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi.

Fakama’ala’ala he Lao Fakaangaanga fika 36/2020

‘Eiki Minisitā Lao Le’ole’o: Ko e tapu mo e Sea mo e Hou’eiki e Falé. ‘Eiki Sea ko e ki’i fakatonutonu ko eni ko e fakalahi pē mei he, ‘a e taimi tangi mei he Fakamaau’anga Polisi ki he Fakamaau’anga Lahí mei he ‘aho ‘e 28 ke ‘aho ‘e 42 makatu’unga eni ‘Eiki Sea ‘i he vā mama’o ‘a e ‘otu motú mo e fai e fengāue’aki ko ē mo e Talatalaaki mo e me’a ko ia ‘oku fa’a tōmui ai ‘a e ngaahi tangi ‘eke totonu ko ia ‘a e kakai kau faka’iloa mo e me’a ko ia. Ko ia ‘oku kole atu ki he, ko e fo’i fakalahi pē mei he ‘aho ‘e 28 ki he ‘aho ‘e 42 mālō ‘aupito ‘Eiki Sea.

‘Eiki Sea: Kole atu ki he kalake ke lau ‘uluaki.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi 2020.

Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu ‘a e Lao ki he Fakamaau’anga Polisi ‘i he Vahe 11. ‘Oku tu’utu’uni ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he fakataha alea ‘o e Pule’angá

‘o pehē: Kupu 1 Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea. Kupu si’i (1) ‘E ui ‘a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi 2020.

‘Eiki Sea: Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau ‘uluaki ‘o e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Eiki Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaso Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma’asi, Semisi Tauelangi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā ‘o e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Minisitā Fonua, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu. Loto ki ai e toko 17.

‘Eiki Sea: Lau tu’o ua.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi 2020. Ko e Lao Fakaangaanga ki ha Lao ke Fakatonutonu ‘a e ...

<009>

Taimi: 1040-1045

Kalake Tēpile: ... Lao ki he Fakamaau’anga Polisi vahe 11. ‘OKU TU’UTU’UNI ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Fakataha Alea ‘o e Pule’anga ‘o pehē: **Kupu 1. Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea.**

1) ‘E ui ‘a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi 2020.

‘Eiki Sea: Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau tu’o 2 e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi, fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: ‘Eiki Sea ‘oku loto ki ai ‘a Siaso Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma’asi, Semisi Fakahau, Penisimani ‘Epenisa Fifita, Mo’ale Finau, ‘Eiki Minisitā Mo’ui, ‘Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, ‘Eiki Minisitā e Ngāue Lalahi mo e Takimamata, ‘Eiki Minisitā Fonua, ‘Eiki Palēmia, ‘Eiki Minisitā Pa’anga, ‘Eiki Minisitā Fefakatau’aki, ‘Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma’u Piukala, ‘Eiki Nōpele Tu’ivakanō, ‘Eiki Nōpele Tu’iha’angana, ‘Eiki Nōpele Tu’i’āfitu. Loto ki ai ‘a e toko hongofulu mā valu. Ko ia kātoa pē ia.

‘Eiki Sea: Lau tu’o 3.

Kalake Tēpile: LAO FAKAANGAANGA FAKATONUTONU KI HE FAKAMAAU’ANGA POLISI2020. KO E LAO FAKAANGAANGA KI HA LAO KE FAKATONUTONU ‘A E LAO KI HE FAKAMAAU’ANGA POLISI VAHE 11. ‘OKU TU’UTU’UNI ‘e he Tu’i mo e Fale Alea ‘o Tonga ‘i he Fakataha Alea ‘o e Pule’anga ‘o pehē:

Hingoa Nounou mo e ‘UHINGA’i Lea. 1) ‘E ui ‘a e lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi 2020.

‘Eiki Sea: Ko ia ‘oku loto ke tau tali hono lau tu’o 3 Lao Fakaangaanga Fika 36/2020, Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Fakamaau’anga Polisi, fakahā mai ho nima.

Pāloti'i 'o tali lau tu'o 3 Lao Fakaangaanga fika 36/2020

Kalake Tēpile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siaso Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma'asi, Semisi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, 'Eiki Minisitā Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu. Loto kotoa ki ai e Hou'eiki ko eni ko e toko hongofulu mā valu 'Eiki Sea.

'Eiki Sea: Mālō me'a mai 'Eiki Minisitā.

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o: Tapu mo e Feitu'una 'Eiki Sea mo e 'Eiki Palēmia mo e Hou'eiki e Falé 'oatu ai pē 'a e fakamālō ki hono, ki he Fale 'i hono tali e lao ko eni 'Eiki Sea, toe faingamālie ange ki he ngaahi 'otu motú ke fai e, faile e ngaahi tangi 'oku fiema'u ki he Fakamaau'anga Lahi. Mālō 'aupito.

Lao Fakaangaanga fika 37/2020

'Eiki Sea: Mālō Hou'eiki tau hoko atu ki he Lao Fakaangaanga Fika 37/2020, Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea. 'Eiki Minisitā.

Fakama'ala'ala he Lao Fakaangaanga fika 37/2020

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o: Tapu mo e Sea, kae 'uma'ā e Hou'eiki Mēmipa e Fale. 'Eiki Sea ko e ki'i fakatonutonu ko eni ko 'eku fakatonutonu mei he 'uhinga'i lea, ko e, 'i he 'uhinga'i lea kupu 10 (b), 'oku talamai ia ai 'Eiki Sea, he'ikai ke toe 'i ai ha totongi 'e toe laka hake 'i he pa'anga 'e \$10 'i he ngaahi tautea ko ē ngaahi tu'utu'uni, *rules*, pē ko e *Regulations*, tu'utu'uni *Regulations*, ka 'oku to'o ko eni 'a e pa'anga 'e 10 kae 'atā pē 'a e tautea ki hano fokotu'u fakafuofua ki he me'a ko ē 'oku fai, mālō 'aupito 'Eiki Sea.

'Eiki Sea: Kole atu ki he kalake ke lau 'uluaki e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea.

Kalake Tēpile:

**LAO FAKAANGAANGA FAKATONUTONU KI HE
NGAAHI 'UHINGA'I LEA, 2020**

**KO E LAO FAKAANGAANGA KI HA LAO KE FAKATONUTONU 'A E
LAO KI HE NGAAHI 'UHINGA'I LEA, VAHE 1.**

'OKU TU'UTU'UNI 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he Fakataha Alea 'o e Pule'anga 'o pehē:

Kupu 1. **Hingoa Nounou mo e 'UHINGA'i Lea**

- 1) 'E ui 'a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea, 2020.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau 'uluaki e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea, fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siaso Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma'asi, Semisi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finaau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, 'Eiki Minisitā Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu. Loto kotoa ki ai e Hou'eiki ko eni ko e toko hongofulu mā valu.

'Eiki Sea: Lau tu'o 2.

Kalake Tēpile:

**LAO FAKAANGAANGA FAKATONUTONU KI HE
NGAAHI 'UHINGA'I LEA, 2020**

**KO E LAO FAKAANGAANGA KI HA LAO KE FAKATONUTONU 'A E
LAO KI HE NGAAHI 'UHINGA'I LEA, VAHE 1.**

'OKU TU'UTU'UNI 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he Fakataha Alea 'o e Pule'anga 'o pehē ...

<005>

Taimi: 1045-1050

Kalake Tēpile: ... Kupu 1 Hingoa Nounou mo e 'UHINGA'i Lea.

(1) 'E ui 'a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea 2020.

'Eiki Sea: Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau tu'o ua Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siaso Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma'asi, Semisi Tauelangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, 'Eiki Minisitā Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu, 'Eiki Minisitā Polisi. 'Oku loto ki ai e toko 18 'Eiki Sea.

'Eiki Sea: Lau tu'o tolu e Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea.

Kalake Tēpile: Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea 2020. Ko e Lao Fakaangaanga ki he Lao ke Fakatonutonu 'a e Lao ki he Ngaahi 'UHINGA'i Lea Vahe 1.

'OKU TU'UTU'UNI 'e he Tu'i mo e Fale Alea 'o Tonga 'i he Fakataha Alea 'o e Pule'anga 'o pehē.

Kupu 1. Hingoa Nounou mo e 'UHINGA'i Lea. 'E ui 'a e Lao ni ko e Lao Fakatonutonu ki he

Ngaahi 'UHINGA' i Lea 2020.

Pālōti'i 'o tali lau tu'o 3 Lao Fakaangaanga fika 37/2020

'Eiki Sea: Ko ia 'oku loto ke tau tali hono lau tu'o 3 Lao Fakaangaanga Fakatonutonu ki he Ngaahi 'UHINGA' i Lea fakahā mai ho nima.

Kalake Tēpile: 'Eiki Sea 'oku loto ki ai 'a Siaso Pohiva, Mateni Tapueluelu, Losaline Ma'asi, Semisi Taulangi Fakahau, Penisimani 'Epenisa Fifita, Mo'ale Finau, 'Eiki Minisitā Mo'ui, 'Eiki Minisitā Ngaahi Ngāue Fakalotofonua, 'Eiki Minisitā e Ngaahi Ngāue Lalahi mo e Takimamata, 'Eiki Minisitā Fonua, 'Eiki Palēmia, 'Eiki Minisitā Pa'anga, 'Eiki Minisitā Fefakatau'aki, 'Eiki Minisitā Polisi, Saia Ma'u Piukala, 'Eiki Nōpele Tu'ivakanō, 'Eiki Nōpele Tu'iha'angana, 'Eiki Nōpele Tu'i'āfitu, loto kotoa ki ai e Hou'eiki ko eni toko 18.

'Eiki Sea: Me'a mai 'Eiki Minisitā.

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o: Tapu mo e Feitu'una Sea tapu mo e Palēmia mo e Hou'eiki Mēmipa e Fale. 'Eiki Sea 'oku 'oatu pē 'a e fakamālō ki he Hou'eiki Mēmipa e Fale hono tali e lao ko eni pea 'oatu ai pē 'Eiki Sea e fakamālō hono tali kātoa 'ū lao ko eni he pongipongi ni, ka 'oku toe pē fanga ki'i lao pea 'oku kei fakamā'opo'opo mai ke 'omai mālō 'aupito 'Eiki Sea.

'Eiki Sea: 'Eiki Nōpele Vava'u.

Tokanga ke fakalelei founa fakahū mai Pule'anga nau Lao Fakavavevave ki Fale Alea

Lord Tu'i'āfitu: Tapu mo e Feitu'una 'Eiki Sea, fakafeta'i ki he 'Otua he fakalaumālie lelei e Feitu'una faka'apa'apa lahi ki he 'Eiki Palēmia kae pehē ki he Hou'eiki e Fale ni. Sea ilifia lahi 'a'aku he pongipongi ni hono ofongi 'a e ngaahi lao fakavavevave ko eni taumaiā 'oku 'efi'efi e ngāue ho Fale. 'I ai e lea e motu'a 'i Vava'u ko e mafilí fotofota pē koe 'o milimili he'ikai fai ha mate ia ai. Ko e lao fakavavevave e pongipongi ni ko e mafili pē ia ko e konga pē ia 'i loto 'i he ngāue faka-potungāue tatakī 'a e 'Eiki Palēmia, ilifia au hono fokotu'u mai Sea ke fakavavevave he Minisitā Lao. Na'e ki'i hua ange e faito'o konatapu 'oku 'ikai ko ha mafili ia, ko e tāmata 'aupito 'aupito ia, pea 'oku kau kotoa mo e kakai ia ka nau maumau'i e lao te nau ongo'i fakasōsiale, tu'unga fakapa'anga. 'Oku kole atu pē ki he 'Eiki Minisitā Lao ke ngāue fakalelei mu'a mo 'ilo'i e taimi he ko e taimi 'oku ne fuo 'etau ngāue ke tonu mo e taimi, taimi tatau 'oku hanga 'e he taimi ia 'o tamate'i kitautolu. Lao fakavavevave he pongipongi ni faka'ofō'ofa ka ko e ki'i mafili pē ia he'ikai fai ha leleaki'i ia he *ambulance* kitautolu ki falemahaki fakavavevave 'e fai ha mate ai. 'Oku ou kole atu fakalelei ho'omou fokotu'u mai 'a e anga 'etau ngāue he Fale ni 'uhinga e fatu lao kae 'oua 'e tokanga ki he ngāue hangē ko 'etau ngāue he pongipongi ni. Ko ia pē fakahoha'a Sea ko u fakamālō atu.

'Eiki Sea: 'Eiki Minisitā Lao.

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o: Mālō 'aupito 'Eiki Sea pea 'oku ou fakamālō ki he Sea e Komiti Kakato ka ko e mate foki 'Eiki Sea 'e kamata si'isi'i he ki'i puke 'o 'alu ai pē 'o fakatu'utāmaki. Neongo ko e ki'i mafili ka ta'etokanga'i 'e 'i ai 'ene uesia ki he sino e tangata. 'Oku ou kole fakamolemole pē ki he 'Eiki Nōpele. Ko e anga pē ia e fakakaukau pea fakamālō atu pē 'Eiki ...

<007>

Taimi: 1050-1055

'Eiki Minisitā Lao Le'ole'o : ... Sea 'ikai ke toe tuli ha tonuhia ia, mālō pē hono tali mai e lao ko ē pea ko u tui pē 'oku kei 'i ai pē mo e toenga hangē ko e Lao ki he Faihia he 'Initanetī mo e me'a ko iá. Feinga'i ke tō mai ai leva 'Eiki Sea he ta'ú ni, ke lava 'o fai ha ngāue ki ai, koe'uhi kae feinga'i ke maau ange 'etau nofó. Mālō 'Eiki Sea.

'Eiki Sea : Tongatapu 9.

Fiefia he laumālie 'o e ngāue fakataha hā mai he ngāue Fale Alea

Penisimani Fifita : Tapu mo e Sea e Fale Alea 'o Tongá tapu mo e 'Eiki Palēmiá tapu mo e Hou'eiki Nōpelé tapu mo e kau Fakafofonga e Kakaí. 'E 'Eiki Sea, ko e fokoutua hake pē ke 'oatu e fiefia mo e fakamālō mei he tēpile ko ení 'i he fa'ahinga laumālie kuo tau a'usia he pongipongí ni. Laumālie ngāue fakataha, fakamāfana mo fakafiefia. Ko e ngaahi ta'u ko eni ko u 'i he Fale Alea aí 'oku te'eki ai ke u lave'i ha ngaahi lao pehé ni kuo 'omi pea loto taha kātoa ki ai e Falé. Ka ko e faka'amu ia 'a e tēpile ko ení, ke pehē laumālie lelei 'etau fengāue'akí. Mālō 'Eiki Sea.

'Eiki Sea : Hou'eiki ko e lipooti eni mei he 'Eiki Minisitā Ngoue & Toutaí, na'e tufa atu ke mou me'a ki ai. Kātaki, ko e Toutaí 'ata'atā pē ena 'a ia ko e Ta'u Fakpa'anga 2019/2020 ke mou me'a pē ki ai, ka 'oku ou tui 'e toki mai e 'Eiki Minisitā Toutaí 'o fakamatala atu ha 'aho te tau toki fakataha ki ai. 'I he'ene tu'u ko ē he taimí ni Hou'eiki, 'oku fai 'a e fakamamafa 'etau ngāué ki he ngaahi komi, na'e 'i ai e ngaahi ngāue na'e tukuhifo ki ai e Komiti Laó mo e 'ū komiti kehe pē ke fai ha ngāue ki ai e Hou'eiki. Tukukehe mei aí 'oku 'i ai e fakaongoongo ki he 'Eiki Minisitā Laó ko 'ene maau pē 'ene ngaahi lao ko eni 'oku fokotu'utu'ú, 'e fakahū mai ke tau ngāue ki ai. 'Oku 'ikai ke toe 'i ai ha'atau me'a kehe he pongipongí ni Hou'eiki. Te u toloi fanongonogo e Falé, mou me'a hake ke tau kelesi.

Kelesi

(Na'e kelesi tuku ai pe fakataha'anga ni 'e he 'Eiki Sea, Lord Fakafanua)

<008>